

ЗМІСТ

Урочисте засідання, присвячене 20-річчю підписання
Хартії про особливе партнерство між Україною
та Організацією Північноатлантичного договору
(Понеділок, 3 липня 2017 року)

Виступ Голови Верховної Ради України ПАРУБІЯ А.В.	...3
Виступи:	
ДУКАРУ С., помічник Генерального секретаря НАТО з питань нових викликів безпеці	...7
КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О., віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України	...11
ТАРАСЮК Б.І., глава Місії України при НАТО у 1997-1998 роках	...14
ХАНТЕР Р., посол США в НАТО у 1993-1997 роках	...18
АЛЛІ П., президент Парламентської асамблеї НАТО	...21
ГОРБУЛІН В.П., директор Національного інституту стратегічних досліджень	...25
ФРІЗ І.В., голова Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО	...29
Заключне слово Голови Верховної Ради України ПАРУБІЯ А.В.	...32

**УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ,
присвячене 20-річчю підписання
Хартії про особливе партнерство між Україною
та Організацією Північноатлантичного договору**

*Сесійний зал Верховної Ради України
3 липня 2017 року, 15 година 6 хвилин*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Усім доброго дня! Прошу заходити до залу і займати місця.

На урочистому засіданні, присвяченому 20-й річниці підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, присутні президенти України Леонід Макарович Кравчук, Леонід Данилович Кучма (*Оплески*), народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, голови Верховної Ради України попередніх скликань, колишні члени уряду.

В урочистому засіданні також беруть участь високоповажні іноземні гості: помічник Генерального секретаря НАТО пан Дукару, президент Парламентської асамблеї НАТО Паоло Аллі та посол Сполучених Штатів Америки при НАТО Роберт Хантер. Привітаймо наших гостей (*Оплески*).

На урочистому засіданні присутні представники дипломатичного корпусу, міжнародних громадських організацій, учасники семінару за Програмою Роуза – Рота, представники засобів масової інформації та інші особи.

Шановні народні депутати та гості Верховної Ради України! Урочисте засідання, присвячене 20-й річниці підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, оголошується відкритим.

(Лунає Державний Гімн України).

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **ГЕРАЩЕНКО І.В.**

ГОЛОВУЮЧА. Шановні гості! Шановні запрошені! Шановні народні депутати України! До слова запрошується Голова Верховної Ради України Андрій Парубій. Будь ласка.

ПАРУБІЙ А.В., *Голова Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Народний фронт»).* Шановні пані та панове! 20 років тому було підписано Хартію про особливе партнерство між Україною і НАТО – надзвичайно важливий для нашої країни міжнародний документ, який уже тоді засвідчив наш зовнішньополітичний вибір і на сьогодні залишається одним із ключових маркерів, що визначають наше майбутнє.

За цих 20 років наша країна пройшла непростий політичний шлях у своєму прагненні відірватися від комуністичного колоніального минулого і стати повноправним членом сім'ї вільних народів. Прямим доказом незворотності нашого вибору є та найвища ціна, яку сьогодні платить Україна в боротьбі проти російського агресора. За наше право бути вільними і самим вирішувати власну долю на Донбасі кладуть життя найкращі сини і дочки України – молоді воїни, які зі зброєю в руках захищають нашу незалежність від реваншистської путінської Росії.

Особисто я ще в 1991 році, коли страшна «імперія зла» затріщала і поневолені народи скинули кайдани, був одним із тих, хто на зорі нашої незалежності висловив переконання, що Україна обов'язково має стати членом НАТО. Саме таким чином Європа мала б захистити себе від імперської експансії зі сходу, а Україна – отримати надійний захист у наймогутнішому альянсі демократичних країн світу.

Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору 1997 року заклала підвалини для нашої подальшої союзницької співпраці. Цей документ містить пряме посилення на статтю 10 Північноатлантичного договору, в якому зазначено: «Сторони можуть за одностайною згодою запросити приєднатися до цього Договору будь-яку іншу європейську державу, здатну втілювати у життя принципи цього Договору і сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні».

З того часу відбулося декілька хвиль розширення Північноатлантичного альянсу. У 1999 році до НАТО вступили Чехія, Угорщина і Польща; у 2004 році – Болгарія, Словаччина, Словенія, Румунія і, незважаючи на шалений спротив Росії, Латвія, Естонія і Литва. Економічні та інформаційні війни не давали бажаного для Кремля ефекту, а тільки посилювали бажання народів захистити себе від імперської експансії.

У 2009 році до НАТО прийняли Албанію та Хорватію. Останній крок НАТО, який ми щиро вітаємо, – прийняття у свої члени Чорногорії у 2017 році – зіткнувся не просто з російським економічним чи енергетичним шантажем. Цього разу Кремль здійснив пряму спробу державного перевороту, організованого і керованого російськими спецслужбами, а здійснювали цей задум балканські найманці, що воювали і на сході України проти Української держави.

Однак, окрім успіхів Північноатлантичного альянсу, яким ми щиро радіємо, ще більш відчутними для нашої країни і для наших народів, які не мислять себе поза вільним світом, є неприйнятні або надовго відтерміновані рішення. На моє глибоке переконання, те, що Грузію та Україну в 2008 році так і не було запрошено до НАТО, не в останню чергу спричинило російську агресію проти наших держав. Путін, щоб втримати так звану сферу впливу Росії, обрав тактику створення заморожених конфліктів та постійних погроз відкритої війни і нашим державам, і європейським країнам.

Україна впродовж століть поневолення вповні на собі відчула руйнівний тиск російського шовінізму. І після 1991 року, від проголошення нашої незалежності, Росія постійно намагалася взяти під контроль нашу державу. Застосовувалися економічний, енергетичний, політичний тиск, газовий шантаж та спроби втручання у наші внутрішні справи. І її прямою, тоді ще в політичній формі, агресією стали намагання не дати Україні зробити свій зовнішньополітичний вибір на користь асоціації з Європейським Союзом та НАТО. Найбільш відома атака – так звані Харківські угоди, а згодом, використовуючи про-російський маріонетковий режим Януковича, Кремль інспірував спочатку спроби жорстокого розгону, а потім і розстріл мирного багатомільйонного протесту українців.

Завдяки мужності і жертвності українців під час Революції Гідності російський реваншизм зазнав поразки. Однак, скориставшись

тимчасовим ослабленням державних інститутів, Росія здійснила пряму інтервенцію супроти України, окупувала Крим та організувала анти-державні виступи в окремих регіонах країни. Але майже всюди Росія зазнала невдачі. Показовим став однозначний вибір громадян на користь незалежної Української держави в Одесі, Харкові, Дніпрі, Запоріжжі, Херсоні. Адже не лише захоплення Криму і частини Донбасу було метою Кремля. План Путіна полягав у тому, щоб, створивши із восьми областей на третині України плацдарм – так звану Новоросію, у короткий термін взяти під контроль всю нашу державу.

Можна лише уявити, які були б наслідки для безпеки Європи, НАТО, всієї Євроатлантичної спільноти, якби путінський план не провалився. Достатньо поглянути на окупований Крим. Захоплення півострова та ймовірне розміщення там ядерної зброї перетворило весь Чорноморський басейн на зону небезпеки та нестабільності. Саме Крим став плацдармом для дій Росії у Сирії, що дестабілізують весь Близький Схід і намагаються розхитати Європейський Союз міграційною кризою.

Без перебільшення, Росія стала прямою загрозою для безпеки Європи та всього цивілізованого світу. Завдяки мужності українських добровольців, а також безпрецедентно швидкому відродженню та реформуванню Збройних Сил України ворогу не вдалося здійснити свої підступні плани в Україні. Тоді, у 2014 році, усім нам і мені як Секретарю Ради національної безпеки і оборони України довелося організувати опір підступній путінській агресії. І ми вистояли! Російський наступ був зупинений. Вирішальними стали відвага і самовідданість наших воїнів, але свій надважливий внесок зробили також країни вільного світу, передовсім члени НАТО, які змусили кремлівського диктатора сісти за стіл переговорів.

Однак війна для нас не закінчилася, війна триває. На Донбасі сьогодні Україна стоїть щитом, захищаючи Європу від маніакальних планів Путіна, який марить про російські танки на кордонах Польщі, Чехії і Румунії, а в перспективі – й далі, на кордонах країн колишнього Варшавського договору.

В Українській державі і Північноатлантичного альянсу однакові цінності, цілі і завдання. Передовсім це відсутність будь-яких агресивних намірів і територіальних претензій, а також тверде бажання жити у мирному та стабільному вільному світі.

Українці підтримують вступ України до НАТО. За три роки після Революції Гідності ця підтримка зросла втричі. Згідно з останніми соціологічними опитуваннями, більш як 50 відсотків населення готові проголосувати за Україну в НАТО, а в разі проведення референдуму від кількості тих, хто готовий взяти в ньому участь, підтримка може перевищити 67 відсотків. І що характерно, число прихильників союзу з Росією сьогодні скоротилося до історичного мінімуму.

Вибір громадян чітко відображає і діючий український парламент. Менше як місяць тому, 8 червня 2017 року, Верховна Рада підтримала законопроект [№6470](#), який закріплює зовнішньополітичний курс України, де пріоритетом визначено вступ нашої держави до НАТО. За відповідне рішення проголосували 276 народних депутатів. Тепер український закон визначає конкретну і, я переконаний, досяжну мету – набуття членства в Організації Північноатлантичного договору.

Однак чи готові наші партнери до союзу з Україною? Події останніх років стверджують: так. І це не голослівні заяви, це надана гуманітарна, передовсім медична, допомога Україні, це сприяння нашим реформам і крокам для перебудови країни, це надважлива допомога для нашої армії, а також наші спільні навчання у Міжнародному центрі миротворчості і спільна участь у миротворчих та безпекових місіях.

Нині ми є свідками остаточного розпаду чи не останньої імперії – Російської Федерації. У ХХІ столітті цілковито вичерпала себе політика так званих сфер впливу. Вона застрягла ще в часах до Першої світової війни і, зрештою, призвела до Другої світової, а в наш час – до кривавої бійні в Афганістані та на Близькому Сході.

Попереду у нас – великі виклики. У першу чергу, це збереження єдності в Україні, в Європейському Союзі, всередині НАТО. Єдність, як ми переконалися, – головна ціль атаки ворога. Наступним викликом є ефективність: наскільки якісно і швидко зможе Україна наблизитися до стандартів НАТО, не лише у військовій, а в усіх сферах діяльності держави та суспільства.

Попереду – історичні рішення, що змінять світ. Не маємо права піддаватися зовнішньому тиску, інакше знову будемо лише реагувати на чергову, тільки вже набагато масштабнішу, кризу. Ми не маємо права допустити, щоб знову горіли міста, тисячі невинних гинули,

а мільйони ставали біженцями. Ще раз наголошу: вступ України до НАТО є стратегічною метою Української держави і української нації, вистражданою метою.

Україна є демократичною державою Європи, яка зі зброєю в руках довела відданість цінностям вільного світу і своє право бути визнаною невід'ємною його частиною. Мужності, мудрості, сили і процвітання всім нам! Слава Україні! (*Оплески*).

Веде засідання Голова Верховної Ради України
ПАРУБІЙ А.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошується помічник Генерального секретаря НАТО Сорін Думітру Дукару.

ДУКАРУ С., помічник Генерального секретаря НАТО з питань нових викликів безпеці. Шановний пане Голово, члени уряду, високоповажна громадо! Пані та панове! Для мене велика честь і велика приємність знову бути тут, у Києві, в Україні, і звернутися до цього високоповажного зібрання з такої важливої нагоди – відзначення 20-річчя підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Отже, дозвольте мені поділитися з вами своїми думками про те, що відбулося, і про наші погляди на майбутнє.

Про Україну часто говорять як про дуже привабливу країну, яка, однак, приваблює ще й загарбників. Природа щедро обдарувала Україну, але історія не була такою щедрою до цієї країни. Ваша країна постраждала від серйозних випробувань чи не найбільше з усіх європейських країн. Тому коли Україна здобула незалежність і стала поважним членом міжнародної спільноти, ми всі сподівалися, що тяжкі часи позаду. Ми всі сподівалися, що в новій Європі географія більше не буде фатально визначати долю країни, і кожна держава вільно торуватиме свій шлях у майбутнє.

І це були не лише наші сподівання, ми робили конкретні кроки для того, щоб спільно будувати наше майбутнє. Ми не лише уклали Хартію про особливе партнерство, а й створили необхідні інструменти, щоб рухатися вперед.

Перший та найважливіший із них – Комісія Україна – НАТО. Її було створено в контексті формування широкої мережі партнерських зв'язків з різними країнами, у тому числі з Росією, на основі принципів, які, ми сподівалися, спільно поділяємо, – суверенітет, територіальна цілісність та розширення співпраці.

Україна була першою державою СНД, що приєдналася до програми «Партнерство заради миру». НАТО надавало Україні допомогу в реформуванні сектору безпеки та оборони. Ми розробляли програми, щоб допомогти Україні знищити надлишкові запаси боєприпасів та протипіхотних мін. Ми підтримували програму перепідготовки колишніх військових. Ми проводили спільні навчання з реагування на надзвичайні ситуації, допомагали нейтралізувати ядернонебезпечні об'єкти, що залишилися з часів Радянського Союзу. Українські військові літаки і кораблі брали участь в операціях під егідою НАТО в Афганістані, на Балканах, в країнах Середземномор'я та в Аденській затоці. Все це було досить вражаючим успіхом і демонстрацією того, що можна досягти, якщо маєш чіткі цілі та наміри. Це дає нам надію на те, що ми зможемо подолати всі перешкоди, які виникатимуть на нашому шляху.

На жаль, Росія, сусідня держава, яка свого часу взяла обов'язок забезпечувати територіальну цілісність України, відверто порушила цей обов'язок, незаконно анексувавши Крим і відкрито підтримуючи застосування сили на сході України.

Україна є жертвою не лише класичної воєнної агресії, а й сучасної гібридної війни. Дійсно, жодна країна світу так не страждала від майже повсякденних кібернападів на електричні мережі, системи громадського транспорту, аеропортів, банківських і фінансових установ.

У результаті наразі перед Україною стоять чи не найбільші виклики з часу відновлення незалежності. Чи подолає Україна ці виклики? Я вірю, що ваша країна зможе це зробити, тому що народ має силу, характер і волю до цього, і Україна не одна в цій боротьбі. Разом з іншими відповідальними представниками міжнародного співтовариства НАТО – на боці України.

Дійсно, Україна і НАТО ще ніколи не були такими близькими і в політичному, і у військовому сенсі, і в плані практичного співробітництва.

Політично – Північноатлантична рада не раз наголошувала на тому, що так званий референдум, проведений у березні 2014 року в Автономній Республіці Крим, був незаконним і нелегітимним. Водночас НАТО підтримує мирне розв'язання конфлікту на сході України, поважаючи суверенітет і територіальну цілісність України.

У практичному сенсі ми використовуємо рамки Комісії Україна – НАТО для того, щоб здійснювати необхідні заходи на допомогу вашій країні, для підтримки комплексної реформи сектору безпеки і оборони України, використовуючи стандартні механізми допомоги НАТО та через трастові фонди. Трастові фонди надають Україні підтримку в таких сферах, як командування і управління, кіберзахист, логістика, військово-медична реабілітація. Все це – ключові сфери оборонної реформи, всі вони необхідні для того, щоб Україна була здатна захищати себе. Ці заходи стосуються широкого кола питань, у тому числі посилення оборони України від гібридної війни. Саме тому діяльність мого Відділу нових викликів безпеці, заходи трастового фонду з кіберзахисту, різні проекти в рамках програми «Наука заради миру і безпеки» спрямовані на те, щоб допомогти Україні бути більш спроможною і більш стійкою, відповідаючи на нинішні гібридні загрози.

Фактично, останніми роками Україна стала найбільшим бенефіціаром програми НАТО «Наука заради миру і безпеки», обійшовши Росію, яка була лідером до 2014 року.

Ухвалений комплексний пакет допомоги Україні з боку НАТО, який спрямований на різні сфери і дає нам змогу визначити сфери, де ми можемо і повинні зробити ще більше, бо для нас надання допомоги і підтримка України – це не короткострокове, а довгострокове питання. Ми хочемо побачити успішний перехід України до стабільної демократії, тому що більш стабільна і безпечна Україна робить нас усіх більш стабільними і безпечними. Ми також налаштовані підтримувати широкі реформи в Україні, спрямовані на розвиток демократичних інституцій, верховенства права.

Всі ці кроки є абсолютно необхідними для блискучого майбутнього, якого заслуговує український народ. Ось чому Україна сама ініціює ці амбітні реформи. У результаті Україна стане стабільною, процвітаючою і безпечнішою країною, а її відносини з НАТО стануть ще ближчими і тіснішими.

І в цьому контексті я радий оголосити про важливий захід з відзначення 20-ї річниці підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору – Генеральний секретар НАТО пан Столтенберг і Північноатлантична рада у повному складі прибудуть до України і проведуть засідання Комісії Україна – НАТО у Києві. Буде обговорено безпекову ситуацію на сході України, досягнення у проведенні широкомасштабних реформ, а також шляхи посилення відносин між НАТО і Україною. Це ще раз підтвердить солідарність НАТО з Україною і потужну підтримку цієї держави.

Генеральний секретар НАТО і представники держав – членів Альянсу також зустрінуться з народними депутатами України, з представниками громадянського суспільства, щоб краще розібратися з тими проблемами і викликами, які постають перед вашою країною. Ці виклики є серйозними, але я впевнений, що ваші можливості переважають ці виклики. Україна як держава має величезний потенціал, це правда, і ця країна заслуговує на повагу і підтримку широкого міжнародного співтовариства, у тому числі НАТО.

Шановні пані та панове! У рік, коли ми підписали Хартію про особливе партнерство, 20 років тому, було проведено дослідження, результати якого вказали на те, що Україна є ключовою основою миру і безпеки в Європі. Думаю, це красномовно свідчить про важливість України. Я не можу уявити добре функціонуючого порядку євроатлантичної безпеки без демократичної і процвітаючої України.

Не має значення, які виклики постануть перед нами, наше спільне завдання залишається незмінним – розбудувати такий континент, де географічний чинник не буде визначальним, а кожна країна сама обиратиме для себе шлях розвитку. Щоб жодна країна не була жертвою на цьому континенті. Щоб усі, у тому числі й Україна, знайшли місце у вільній, демократичній, стабільній, безпечній, процвітаючій сім'ї європейських народів. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Слово для виступу надається віце-прем'єр-міністру з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванні Орестівні Климпуш-Цинцадзе (*Оплески*). Будь ласка.

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О., *віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України*. Дуже дякую. Шановний пане Голово! Шановний пане Дукару! Шановний пане Аллі! Дорогі колеги, гості! Я дуже рада, що сьогодні в мене є можливість ще раз звернутися до вас, вже трохи в іншому форматі. Насамперед я хочу скористатися нагодою і від імені Прем'єр-міністра України пана Гройсмана, усього уряду України подякувати вам за інтерес до взаємин Україна – НАТО і за можливість спільно відзначити 20-ту річницю підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.

Тема наших взаємин з Північноатлантичним альянсом сьогодні вже не є справою окремих політиків або окремих громадських діячів. Так було декілька років тому, а сьогодні шляхи інтеграції України до НАТО – це вже справа національної безпеки, питання вибору моделі розвитку України, вибору майбутнього.

Цю позицію повністю поділяє народ України, що дуже важливо. Достатньо сказати, що за результатами соціологічних опитувань кількість тих, хто підтримує курс на інтеграцію до НАТО, за останнє десятиліття зростає більш як у 2,5 рази. І якби сьогодні був проведений референдум про вступ України до НАТО, понад 70 відсотків населення України проголосувало б за це рішення.

Ми маємо абсолютно чіткий і недвозначний запит українського суспільства на інтеграцію до Північноатлантичного альянсу. Народ України розуміє, що казки про нейтральний статус не мають нічого спільного з суворою реальністю сучасного світу. На жаль, на дуже тяжкому досвіді українці переконалися, що ніякий нейтралітет і ніякі компроміси не врятують нас від агресії, а інтеграція до НАТО – це інтеграція до найбільш міцного безпекового механізму у світі.

Я щиро радію, що наші парламентарії чітко відповіли на цей запит українського народу 8 червня 2017 року, законодавчо закріпивши намір України стати в перспективі членом НАТО. Горезвісна позаблоковість, яка роками змушувала нас втрачати час для перетворень, нарешті пішла в минуле. Ми маємо чітку стратегічну мету. Ми дали потужний сигнал українському суспільству і нашим партнерам у світі. Це було політичне і стратегічне рішення, це відзеркалення цивілізаційного вибору, зробленого українським народом. І тепер, безумовно, ми маємо докласти максимум зусиль, для того щоб

втілити в життя ті зміни, ті трансформації, ті реформи, які дозволять нам претендувати на вступ до Альянсу, які дадуть нам можливість актуалізувати декларацію Бухарестського саміту НАТО 2008 року щодо можливого майбутнього членства України в НАТО.

Я не казатиму про те, що багато що залежить від нас, українців. Насправді я вважаю, що абсолютно все залежить від нас. Адже намір країни, в якій суспільство повністю поділяє демократичні цінності держав – членів Альянсу, яка постійно демонструє прогрес у впровадженні західних стандартів, яка вчасно робить необхідні перетворення, – такий намір країни зігнорувати не зможуть навіть ті члени Альянсу, які досі перебувають під впливом хибного стереотипу умиротворення агресора – Російської Федерації.

Саме від наших дій залежить, чи скористаємося ми тими можливостями, які може відкрити для нас процес інтеграції до НАТО. Це побудова сучасних професійних високоефективних Збройних Сил, для яких головним організаційним принципом буде збереження життя солдатів, офіцерів і мирного населення під час досягнення цілей військових операцій. Це можливість синхронізації законодавства з демократичними державами – членами Альянсу, більшість із яких належить до найпотужніших економік світу. Це можливість поліпшення інвестиційної привабливості України, можливість пришвидшення інтеграції до Європейського Союзу, як свідчить досвід наших східноєвропейських партнерів. Відкриття цих можливостей безпосередньо залежить від того, наскільки ефективно і послідовно ми будемо дотримуватися процесу інтеграції до НАТО.

Сьогодні багато робиться для поглиблення відносин між Україною та Північноатлантичним альянсом, на цьому наголошували пан Дукару і спікер українського парламенту пан Парубій. Хочу додати, що була ухвалена, наразі реалізується Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО на 2017 рік. Вперше в історії України протягом 2015-2016 років за участі наших партнерів з НАТО і відповідно до стандартів НАТО розроблені всі концептуальні документи стратегічного планування у сфері національної безпеки і оборони. Військове співробітництво з Альянсом на даний час досягло стратегічного рівня. Ми відновили всередині країни інституційні основи цього співробітництва, встановили чіткий механізм координації і взаємодії, налагодили ефективну комунікацію між

центральною владою виконавчої влади. За допомогою програми професійного розвитку ми створили організаційні умови для підвищення професійного рівня державних службовців, які залучені до співробітництва з НАТО і які відповідають за реформування сектору безпеки і оборони. Ми відновили цілеспрямовану інформаційно-роз'яснювальну роботу в Україні щодо Північноатлантичного альянсу. У рамках відповідних трастових фондів, як вже було сказано, вживаються комплексні заходи, спрямовані на зміцнення обороноспроможності Збройних Сил України.

У ході реалізації комплексного пакета допомоги НАТО для України відбувається переведення сектору безпеки і оборони на стандарти НАТО, але з урахуванням стратегічної мети і стратегічної перспективи, окреслених законом України, прийнятим 8 червня, цих заходів на даний час недостатньо. Тому ми вважаємо, що треба вивести наше партнерство з Альянсом на новий стратегічний рівень. А це означає, що тут, у стінах Верховної Ради, ми маємо увімкнути «зелене світло» для законопроектів, спрямованих на впровадження стандартів і вимог, пов'язаних з членством з НАТО. Ми повинні посилити і надати системного характеру співробітництву з НАТО у сфері національної безпеки і оборони та в інших ключових галузях. Ми повинні підготувати пропозиції та ініціювати процес приведення Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору у відповідність із реаліями сьогодні, з геополітичною ситуацією, що стрімко змінюється.

Вирішення цього завдання тут, в Україні, потребуватиме консолідації позицій і, очевидно, консолідації всіх гілок влади, а також громадянського суспільства. Ви вже почули, що в суспільстві є консенсус щодо інтеграції до НАТО. Такого самого консенсусу нам тепер важливо досягнути в усіх гілках влади, відповідно серед усіх політичних сил. Саме консенсусом з ключових, принципових питань розвитку країни завжди виборювалися і незалежність, і розвиток, і велич.

І сьогодні, ще раз вітаючи вас з відзначенням 20-річчя підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, хочу висловити сподівання, що наступний ювілей хартії ми будемо відзначати, як мінімум, у статусі

країни, яка має План дій щодо членства в НАТО, а найкраще – у статусі повноправного члена Північноатлантичного альянсу. У цьому складному світі я не беруся прогнозувати, коли це станеться, але разом з тим вірю, що це однозначно відбудеться, тому що цього потребує, цього вимагає, на це дав нам мандат український народ. І ми сподіваємося, що наші партнери з держав – членів Альянсу також підтримають нас у цьому прагненні внутрішніх змін і належності до демократичної, потужної безпекової складової світу. Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Слово для виступу надається главі Місії України при НАТО у 1997-1998 роках, народному депутату України Борису Івановичу Тарасюку (*Оплески*). Будь ласка.

ТАРАСЮК Б.І., глава Місії України при НАТО у 1997-1998 роках, заступник голови Комітету Верховної Ради України у закордонних справах (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Дякую, пане Голово. Шановні колеги! Шановні зарубіжні колеги та гості! Мені надзвичайно приємно виступати сьогодні на урочистому зібранні, присвяченому 20-літтю підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Скажу, в чому полягає особливість для мене цього засідання. Вона полягає в тому, що мені за дорученням Президента довелося вести переговори в 1997 році щодо підготовки Хартії про особливе партнерство. Це була дуже цікава, але водночас складна робота.

Мені приємно відзначити, що в нашому засіданні беруть участь дві людини, які (одна – в Брюсселі, друга – в Києві) дуже багато працювали над тим, щоб Хартія про особливе партнерство була підготовлена. Це тодішній посол Сполучених Штатів Америки в НАТО Роберт Хантер (*Оплески*), з яким ми мали дуже багато дискусій, зокрема і не зовсім, скажемо так, дружніх, але врешті-решт ми виробили документ, який був прийнятним і для України, і для НАТО. Друга людина, без якої я не уявляю собі кінцевого результату наших переговорів, – Володимир Павлович Горбулін (*Оплески*), тодішній Секретар Ради національної безпеки і оборони України, який постійно опікувався питаннями підготовки хартії, ходу переговорів, з яким я був на

постійному зв'язку, якому я дуже вдячний, без якого не уявляю Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору.

Якщо говорити про хартію, хочу сказати, що процес її підготовки був непростим. Розпочався він 1996 року, коли Україна внесла пропозицію НАТО виробити системний документ про стратегічне партнерство між Україною і НАТО. Врешті-решт, ми стимулювали НАТО до того, щоб активно зайнятися цією темою, але НАТО обрало свої пріоритети – спочатку запропонувало виробити такий рамковий документ з Росією, а паралельно велася робота щодо вироблення такого документа з Україною. Активна робота проводилася до 9 липня – дня підписання Хартії про особливе партнерство в Мадриді.

Хочу сказати, що саме 1997 рік став поворотним у взаєминах між Україною і НАТО. На початку травня 1997 року було відкрито Центр інформації та документації НАТО в Україні. Саме цього року було акредитовано першого посла України при НАТО. НАТО прийняло політичне рішення про дозвіл акредитації при НАТО послам держав – не членів НАТО, і в такий спосіб у жовтні 1997 року я був акредитований вперше від України серед перших послів держав – не членів НАТО.

Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору є рамковим системним стратегічним документом. На жаль, мій давній друг і приятель посол Роберт Хантер всіляко чинив супротив тому, щоб назвати хартію «про стратегічне партнерство». Врешті-решт ми маємо документ «про особливе партнерство». Проте, незважаючи на це, Україна впевнено рухалася до заснування відносин стратегічного партнерства з НАТО, і мені приємно було почути сьогодні від віце-прем'єр-міністра Климпуш-Цинцадзе, що наші взаємини вийшли на рівень стратегічного партнерства.

Шановні друзі! Я хочу сказати, що співробітництво між Україною і НАТО, курс України на членство в НАТО графічно можна охарактеризувати як синусоїду, в якій були злети і падіння. Назву деякі етапи.

У 2002 році Рада національної безпеки і оборони України вперше прийняла рішення про курс на членство в НАТО. Тоді ж, 2002 року,

Верховна Рада вперше прийняла рішення про підтримку курсу на членство в НАТО.

У 2003 році, 19 червня, Верховна Рада в цій залі приймає закон, який передбачав членство України в НАТО. Причому цей закон було прийнято конституційною більшістю, включно з представниками Партії регіонів.

А що ж сталося наступного 2004 року? Тодішній кандидат на пост Президента України Янукович проводив кампанію на базі анти-натовських слоганів, тоді він виступав противником вступу України до НАТО.

У 2006 році ми мали досить серйозний прогрес у відносинах з НАТО. Особисто я вів переговори з керівництвом НАТО щодо запрошення України до Плану дій щодо набуття членства в НАТО, і таке принципове рішення було прийнято. На жаль, візитом тодішнього Прем'єр-міністра Януковича все було зруйновано, тому що, виступаючи перед Північноатлантичною радою 14 вересня 2006 року в Брюсселі, він, фактично, заявив те, на що не мав права, що український народ не готовий до Плану дій щодо набуття членства в НАТО (навіть не до членства, а до Плану дій щодо набуття членства), і тим самим посіяв розгубленість серед наших партнерів у НАТО.

Разом з тим у 2008 році НАТО на своєму саміті в Бухаресті приймає рішення про те, що Україна буде членом НАТО. Це рішення нелегко далось Північноатлантичному альянсу, але все-таки це було важливе рішення, про відданість якому заявляє й нинішнє керівництво НАТО.

У 2010-2013 роках, у період президентства Януковича, звичайно, не можна було чекати на активізацію співробітництва з НАТО, воно було згорнуто.

І лише з початком російської агресії Верховна Рада України прийняла рішення про оновлення курсу на членство в НАТО, про скасування так званого позаблокового статусу, який було запроваджено 2010 року.

Якщо говорити про реакцію суспільства, то саме російська агресія, фактично, збільшила втричі кількість прихильників членства України в НАТО. Саме у такий спосіб українське суспільство відреагувало на зухвалу агресію Російської Федерації проти України.

Якщо говорити про громадську думку, то в 1997 році, в рік підписання Хартії про особливе партнерство, 37 відсотків підтримували курс на членство в НАТО. З того часу були злети і падіння, підтримка суспільства падала до 15-20 відсотків, я радий, що сьогодні вона сягає майже 50 відсотків. А якби було проведено референдум, ця цифра могла б перевищити 70 відсотків.

Якщо говорити про ставлення українських політичних сил до членства в НАТО, то ми бачили все протягом 25 років нашої історії. Тут ми бачили, в залі, як бавилися представники Партії регіонів повітряними кульками, на яких було написано: «НАТО – ні!», все це ми бачили. Сьогодні вони перелицювалися, знаходяться в інших політичних силах. Комунисти тут біснувалися, виступали категорично проти членства в НАТО. Зараз цих політичних сил немає, вони зникли з політичного ландшафту України, але таке було.

Якщо говорити про НАТО, то, звичайно, ми маємо позитивно відзначити прагнення, політичну волю держав – членів НАТО до співробітництва з Україною. Водночас ми відчували і певну розгубленість з боку НАТО після початку російської агресії 2014 року. І ця розгубленість тривала майже два роки, до саміту НАТО у Варшаві минулого року.

Звичайно, говорячи про взаємини між Україною і НАТО, багато що хочеться сказати, тим паче що мені довелося брати участь майже в усіх основних етапах цих взаємин. Водночас я хотів би поділитися з вами своїми думками щодо майбутнього України і НАТО.

На мою думку, ми маємо пройти до членства в НАТО через декілька етапів. По-перше, це поглиблена співпраця, яка ведеться на базі річних національних програм. По-друге, ми повинні одночасно приводити наші стандарти у відповідність із стандартами НАТО. Ми маємо посилено працювати над усуненням перешкод до нашого членства в НАТО, а це необхідність проведення реформ, необхідність боротьби з корупцією, реформування судової системи, мирне врегулювання ситуації на Донбасі і звільнення, деокупація Криму. Саме тоді, коли ми виконаємо всі ці завдання, можна очікувати на членство в НАТО. Я бажаю всім нам досягнути цієї мети. Слава вам і слава Україні! *(Оплески)*. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

До слова запрошується посол Сполучених Штатів Америки в НАТО у 1993-1997 роках Роберт Хантер (*Оплески*). Будь ласка.

ХАНТЕР Р., *посол США в НАТО у 1993-1997 роках*. Шановний пане Голово Верховної Ради України! Високоповажне товариство! Хочу вжити саме цей термін, адже він стосується всіх присутніх. Для мене велика честь бути тут, у цьому надзвичайному залі, у Верховній Раді України. Мені приємно бачити в залі багато молодих українських військовослужбовців, радий бачити Надзвичайного і Повноважного Посла України Володимира Василенка.

Маю сказати, що 1994 року, під час проведення перших навчань у рамках програми «Партнерство заради миру» в Познані (Республіка Польща), Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО у Європі відзначив, що в навчаннях беруть участь найкращі військовослужбовці держав – членів НАТО, а також держав-партнерів, у тому числі українські військові. Я хотів би, щоб ми зараз привітали молодих військовослужбовців, присутніх тут, у цьому залі (*Оплески*).

Хочу також сказати, що я є великим другом Бориса Тарасюка, з яким ми свого часу мали дуже складні переговори. Він є великим патріотом не лише України, а й усього прогресивного у світі. Тоді я мусив виконувати настанови свого керівництва у Вашингтоні, тому й наполягав на тому, щоб хартія називалася «про особливе партнерство». Хоча, як і багато інших, серцем я розумів, що насправді це має бути документ про стратегічне партнерство. Борисе, якби можна було, я написав би «про стратегічне партнерство» (*Оплески*).

Мені дуже приємно сьогодні бути тут, серед депутатів українського парламенту, представників держав – членів НАТО та держав-партнерів. Мені шкода, що тут немає більше представників Сполучених Штатів Америки, оскільки завтра у нас національне свято, і всі політики вирушили додому, щоб визначити стан справ та підготуватися до виборів наступного року.

Наразі тут знаходяться представники Парламентської асамблеї НАТО, і ми хочемо сказати вам дуже просту річ: керуйте, ми заради вас працюємо, виділяємо кошти, беремо зобов'язання. Саме ви – ті люди, які скажуть, чи справді НАТО має ті переваги, про які говорять і задля чого держави вступають до НАТО, зокрема щодо дотримання статті 5 Північноатлантичного договору. Я вітаю вас і закликаю братися до роботи та працювати ще краще, у тому числі в рамках Програми

Роуза – Рота. Чарлі Роуз був моїм другом, 1997 року на саміті НАТО він одним із перших привітав Україну з підписанням Хартії про особливе партнерство. Тепер ви маєте визначити, чи виконує НАТО свої зобов'язання.

Коли я прилетів учора в аеропорт, мені потрібно було отримати певні гроші. Я підійшов до колеги і показав гривні. На купюрі номіналом у 50 гривень зображено портрет Михайла Грушевського, який був Головою Центральної Ради УНР 100 років тому, коли 17 березня 1917 року Україна була проголошена незалежною державою. Ваша тодішня декларація про незалежність дуже схожа на декларацію моєї країни, яку проголошено 240 років тому. Я пропоную прочитати декларації про незалежність Сполучених Штатів Америки і про незалежність України 1917 року та порівняти ці два документи.

Сьогодні Верховна Рада має продовжити те, що було задекларовано у Другому універсалі. Ми віримо, що українська демократія набере достатньо сили, щоб привести Україну до тріумфу, про що було сказано 100 років тому.

Учора я мав можливість вперше ознайомитися з місцями подій Революції Гідності 2014 року, я всім рекомендую побувати на Майдані, це неймовірний емоційний досвід.

Маю подякувати українцям, що в дуже складний час допомагали моїй країні. Джон Бейз Турчин (Іван Турчанінов) у 1863 році став бригадним генералом Армії США і допомагав нам відстоювати свою незалежність під час Громадянської війни. Тому я дякую за нього українцям.

Що ми робимо в рамках Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору? Свого часу Президент Сполучених Штатів Америки Джордж Буш сказав, що навіть після падіння Берлінської стіни головною метою є створення єдиної вільної мирної Європи. В історії вже були люди, які намагалися зробити Європу єдиною, але, на щастя, вони не досягли успіху, – це були кайзер, Гітлер та Сталін. У нас є шанс об'єднати сучасну Європу, що передбачає певні кроки.

Перший крок – визнати, що Сполучені Штати Америки шанують силу Європи, і в нашому колі НАТО панує демократія. Уряд США, весь американський народ глибоко відданий цьому континенту. З 1917 року ми працюємо над тим, щоб не допустити в Європі

домінування гегемонії – чи то кайзерівської Німеччини, чи Володимира Путіна, чи будь-кого іншого. Я вважаю, ми зберігаємо те, що завжди було у нас найкращим – інтегровану військову структуру, а також продовжуємо розвивати її. Маю відзначити, що сьогодні тут присутні найкращі люди в НАТО, зокрема посол Сорін Дукару.

Ще одним кроком є розвиток Європи як геополітичної шахівниці, де відбувалися Перша та Друга світові війни, «холодна війна». Саме для цього створені програма «Партнерство заради миру» та Рада євроатлантичного партнерства, яка розвиває співпрацю між НАТО та державами-партнерами, а також вживаються заходи Європейським Співтовариством у рамках програми «Партнерство заради миру», Ради євроатлантичного партнерства, ОБСЄ, повноправним учасником яких є Україна.

Водночас прагнення Президента США Джорджа Буша полягало не в тому, щоб ізолювати Росію, як це було під час підписання Версальського договору з Німеччиною, що призвело до реваншизму та Другої світової війни. Ми розуміли, що акта між Російською Федерацією і НАТО недостатньо для того, щоб Україна стала ще одним незалежним членом нашої інституції. Тому ми провели переговори щодо Хартії Україна – НАТО, що мала базуватися на кількох принципах. Ви можете прочитати про них, але я виділю найбільш основне: ніяких «сірих зон» у Європі, ніяких буферних держав, ніяких сфер впливу, ніякого відновлення балансу сил. Лише за таких умов двері для членства в НАТО відчинені для будь-якої держави, яка здатна пройти через них, зокрема для того, щоб Україна стала повноправним членом Організації Північноатлантичного договору, повноправним членом того світу в Європі, частиною якого ми хочемо бути.

Сподіваюся, пан Путін це зрозуміє. Він зайшов набагато далі, ніж хтось очікував. Ми маємо сказати: жодного кроку далі! Запевняю вас, що моя держава зробить все необхідне, щоб він це зрозумів.

Звичайно, Україні надзвичайно багато треба зробити у сфері боротьби з корупцією, для внутрішнього розвитку, для національних меншин. Це величезне завдання. Якби мені треба було визначити, що ще треба зробити, на доповнення того, що робить НАТО, для протистояння Росії, для забезпечення безпеки, я сказав би, що Україна має зробити все можливе, щоб досягти успіху не лише політичного, а й економічного. Завдання НАТО – спрямувати 2 відсотки ВВП на

оборонні потреби – я змінив би на 3 відсотки, і частину коштів спрямував би на економічний розвиток України (*Оплески*).

Наш Президент має намір зустрітися з паном Путіним наступного тижня. Можу сказати, що в наших планах – відновити стратегічний діалог. І це, знову-таки, в тому плані, що питання щодо України є абсолютною вимогою. Ми повинні дати чіткий меседж, що без підтримки суверенної держави Україна ніяких відносин між Росією і Заходом у майбутньому бути не може. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Пане посол, хочу зазначити, що Україна сьогодні дає 6 відсотків ВВП на свою безпеку і оборону. Тобто цей показник набагато більший, ніж в інших державах – членах НАТО. Тим самим ми демонструємо нашу готовність, високий рівень відповідальності і розуміння безпеки не лише України, а й всього цивілізованого світу.

До слова запрошується президент Парламентської асамблеї НАТО Паоло Аллі (*Оплески*). Будь ласка.

АЛЛІ П., президент Парламентської асамблеї НАТО. Шановний пане Голово! Шановна віце-прем'єр-міністре пані Іванно! Шановна голово Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО пані Ірино! Високоповажне товариство! Дозвольте мені привітати Україну і НАТО з 20-ю річницею підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-атлантичного договору.

За останніх 20 років світ змінився, змінилася й Україна, насамперед зміцніла європейська ідентичність України. Сьогоднішня Україна знає, чого вона хоче і де її місце. Попереду – довгий шлях, але Україна рухається в правильному напрямі і дуже швидко. Парламентська асамблея НАТО робитиме все можливе, щоб підтримати вашу країну.

Дозвольте зробити коротенький екскурс в історію відносин НАТО з Україною.

Ще 1991 року, коли Україна проголосила незалежність, вона майже відразу приєдналася до Парламентської асамблеї НАТО як асоційований член.

У 1997 році Парламентська асамблея НАТО і Верховна Рада України утворили парламентський еквівалент Комісії Україна – НАТО, який досі працює. Наша співпраця залишалася ефективною незалежно від того, кому належала більшість у парламенті України, якою була орієнтація зовнішньої політики держави.

Наші відносини поглибилися у 2002 році, після того як Україна вирішила рухатися до членства в НАТО, а надто після Помаранчевої революції 2004 року, коли люди вимагали європейського майбутнього для України. Парламентська асамблея НАТО спостерігала за виборами в Україні, що ще раз засвідчує, наскільки для нас це важливо, бо ми взагалі не займаємося спостереженням за виборами. Ми склали декілька звітів про ситуацію в Україні, організували низку зустрічей, семінарів в Україні спільно з Верховною Радою. Усі ці заходи проводилися для того, щоб допомогти Україні досягти стандартів членства в НАТО і наблизитися до Євroatлантичної спільноти.

Наші відносини проходили випробування за часів президентства пана Януковича, але парламентський діалог і практична співпраця НАТО і України продовжувалися. Хоча Парламентська асамблея НАТО висловлювала занепокоєння щодо відходу від демократичних принципів, що виявився, зокрема, в арешті політичних опонентів.

Під час Євромайдану ми стояли пліч-о-пліч з українським народом. Декілька делегацій високопосадовців Парламентської асамблеї НАТО відвідали Київ у важливому 2014 році. Навіть за тиждень до втечі Януковича делегація Парламентської асамблеї НАТО на чолі з президентом Х'ю Бейлі прибула до Києва, щоб закликати Януковича сісти за стіл переговорів з протестувальниками.

Після цього, на жаль, відбулася воєнна агресія Росії в Україну. Парламентська асамблея НАТО знову однією з перших засудила дії Російської Федерації. Ми припинили статус асоційованого членства Російської Федерації в нашій асамблеї, категорично висловили свою підтримку і солідарність з Україною в її євroatлантичних прагненнях.

Шановні пані та панове! Відтоді, з того героїчного і трагічного часу, минуло три роки. На сході України продовжуються воєнні дії, Крим все ще анексований, що впливає на добробут українців, які мешкають там, масово порушуються права людини, українці страждають від складної політичної та економічної ситуації.

Проте не можна недооцінювати позитивних змін, які все-таки відбулися за ці роки. Масштаб реформ, які започаткувала Україна після обрання нового Президента, є екстраординарним. Створення Національного антикорупційного бюро, реформування судової системи, впровадження інструментів прозорості, таких як електронне декларування доходів та майна осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, децентралізація влади, зменшення обсягів субсидювання, диверсифікація джерел постачання енергоносіїв, прийняття пакета законопроектів щодо реформи системи охорони здоров'я – це лише частина тих реформ, впровадження яких переконало Міжнародний валютний фонд у тому, що необхідно продовжувати фінансову підтримку України.

Звісно, необхідна законодавча підтримка системних змін і в інших сферах – боротьба з корупцією, приватизація державних підприємств, пенсійна реформа. Однак загалом реформи є досить вражаючими, особливо в контексті продовження воєнних дій на сході України та незаконної окупації Криму Росією.

Держави Центральної та Східної Європи, які є членами ЄС та НАТО, проводили подібні болісні, але необхідні реформи в 1990-х роках. Їх трансформація є історією вражаючого успіху. Я дуже вірю в те, що Україна так само досягне успіху.

Я закликаю своїх західних колег не відмовлятися від України, ми маємо бути терплячими. Відносно легко було підтримувати Україну після Євромайдану, в атмосфері революційного ентузіазму та високих очікувань. Нині градус уваги до України зменшився, і це в той час, як ця країна потребує нашої допомоги як ніколи.

Український уряд та український народ мають побачити, що їхні зусилля не марні. У цьому контексті я особливо вітаю запровадження Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України та створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Я вітаю також співпрацю НАТО з Україною та України з окремими державами Північноатлантичного альянсу. Особливо вселяє надію те, що нова адміністрація Сполучених Штатів Америки і Україна обговорюють зараз подальші домовленості в галузі оборонних спроможностей.

Шановні колеги! Немає потреби пояснювати цій аудиторії стратегічну важливість цього регіону для європейської та євроатлантичної

безпеки. Агресія Росії проти України в 2014 році відкрила нову главу у міжнародних відносинах. Україна, Східна Європа загалом на сьогодні є лінією фронту у захисті європейської безпеки, у захисті того світового порядку, що склався після Другої світової війни.

Організація Північноатлантичного договору відповіла на глобальні дії Росії, передовсім зміцнивши свою оборону. Для нас *raison d'être* – це колективна оборона. Коли союзники – члени НАТО відчували небезпеку, як це зараз відбувається в країнах Балтії, Польщі та Румунії, було прийнято рішення про пропорційне зміцнення оборонного потенціалу Альянсу. Водночас НАТО тримає відкритими канали спілкування з Москвою, хоча великого прогресу на цьому напрямі наразі немає.

Важливим елементом нашого реагування є надання подальшої підтримки і допомоги Україні, Грузії та іншим партнерам у регіоні для зміцнення їхньої стійкості до зовнішнього втручання. Україна та Грузія зміцнюють демократію і верховенство права, оскільки саме це зробить їх безпечнішими і сильнішими. У певному сенсі вони є не лише форпостом європейської глобальної безпеки, а й передовою захисту демократії. Саме з цієї причини підтримка України – це підтримка і захист спільних цінностей демократичних країн.

Захист України – це наш власний захист, захист нашої свободи і безпеки. Парламентська асамблея НАТО свідомо важливості цієї підтримки. І всі ми як члени національних парламентів прагнемо забезпечити підтримку України і на національному рівні, і на двосторонній основі. Я був на лінії фронту на Донбасі, цей досвід я не забуду ніколи.

Шановні пані та панове! Наші демократичні цінності, норми та принципи нині постають перед викликами і всередині наших країн, і зовні. Наші громадяни дедалі частіше чують заяви, пусті обіцянки та безвідповідальні рішення від різномастих популістів. Напади терористів випробовують наші можливості щодо захисту громадян та нашу спроможність залишатися вірними нашим спільним цінностям. Масові міграції також випробовують нашу солідарність та єдність і піднімають питання нашої національної ідентичності. Пропаганда з боку Росії та дезінформація часто спрямовані на те, щоб підірвати довіру до наших урядів, спричинити нестабільність у наших суспільствах.

У цьому контексті нашою відповідальністю як парламентаріїв є захист наших спільних цінностей. Міжпарламентська співпраця між демократично обраними парламентами може допомогти нам у досягненні цієї спільної мети. Так само як Україна може використати досвід наших країн, як демократично пройти перехідний період, так і ми маємо багато чому навчитися в Україні, як протистояти сучасним загрозам гібридної війни та дезінформації.

Отже, боротьба за демократію сьогодні більш видима тут, в цій частині Європи, але ми всі її ведемо, і міжпарламентська співпраця – це важливий інструмент захисту та подальшого розвитку наших демократичних інституцій. Дозвольте вас запевнити, що Парламентська асамблея НАТО і надалі буде відігравати важливу роль у цих зусиллях. Дуже вам дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо за вашу постійну підтримку України в такий непростий для нас час. Для мене назавжди залишиться в пам'яті, як у лютому 2015 року ми з делегацією Парламентської асамблеї НАТО йшли на Майдані через палаючі барикади. Це був надзвичайно важливий момент підтримки всіх нас на Майдані. Від імені всієї України, всіх українців я дякую вам за підтримку, яку ми отримуємо під час агресії Росії. Для нас це надзвичайно важливо (*Оплески*).

Слово для виступу надається директору Національного інституту стратегічних досліджень Володимирі Павловичу Горбуліну (*Оплески*).
Будь ласка.

ГОРБУЛІН В.П., директор Національного інституту стратегічних досліджень. Шановний пане Голово! Шановна пані віцепрем'єр-міністре! Шановні народні депутати! Шановні гості Верховної Ради! Дозвольте мені розпочати з короткого екскурсу в минуле.

Восени 1996 року група фахівців з України була запрошена Радою національної безпеки Сполучених Штатів Америки до Вашингтона. Візит видався надзвичайно складним, але дуже ефективним – відбулися зустрічі в Раді національної безпеки з міністром оборони США та всіма його заступниками, головою Державного департаменту США та всіма його заступниками, директорами ФБР та ЦРУ. Фінальним акордом була зустріч з віцепрезидентом Сполучених Штатів

Америку Альбертом Гором. Кінцевим результатом візиту стала спільна заява, в якій містилися питання щодо стратегічного партнерства між Сполученими Штатами Америки та Україною, домовленості про створення комісії Кучма – Гор, підтримку Сполученими Штатами Америки документа про співробітництво між НАТО та Україною (на той момент визначення хартії як документа не існувало).

Після повернення нашої делегації розпочалася цілодобова робота в Києві та Брюсселі, про що вже розповів шановний Борис Іванович Тарасюк. І не тому, що «зозуля півня вихваляє за те, що півень годить їй», хочу сказати, що без цієї людини хартії не було б. Так само я хочу подякувати пану Хантеру. Завдяки дискусіям пана Хантера і пана Тарасюка редакція хартії набула такого змісту, якого не було в підписаному двома місяцями раніше документі «Основополагающий Акт о взаимоотношениях, сотрудничестве и безопасности между Российской Федерацией и Организацией Североатлантического договора».

После этого началась очень трудная, настойчивая, но целеустремленная работа. Борис Иванович уже сказал, какие проходили саммиты, заседания Комиссии Украина – НАТО. Могу сказать, что все, действительно, было по синусоиде.

У цілому Україна вибудовувала свої позиції з Альянсом у двох площинах. Весь час своєї незалежності ми стояли перед необхідністю захистити цю незалежність та зміцнювати свою національну безпеку. Ці проблеми примушували нас шукати своє місце в системі європейської та євроатлантичної безпеки.

Думаю, не потрібно пояснювати, наскільки нас приваблювали перспективи співробітництва з НАТО. Проте сучасний безпековий контекст для нашої країни кардинально відрізняється від усіх попередніх років.

Останні роки виявилися критичними для міжнародної безпеки. Російська агресія проти України у 2014 році, анексія Криму, масштабна війна на Донбасі, подальші агресивні і непередбачувані дії великої ядерної держави різко підвищили нестабільність глобального безпекового довілля, значно посилили вплив чинників, які призводять до руйнації існуючого світового ладу. Цю думку було підтверджено на міжнародному круглому столі, присвяченому 20-річчю хартії, проведеному в Національному інституті стратегічних досліджень

місяць тому. Під час дискусії обговорювалося багато питань, але одностайно підкреслювалося, що партнерство з Альянсом набуває сьогодні особливого значення та відкриває нові перспективи.

Отже, наразі гарантування безпеки на національному рівні недостатньо. Протистояння загрозам, з огляду на їх транснаціональний характер, потребує спільних зусиль багатьох країн світу, їх участі в колективних системах безпеки, найбільш ефективною серед яких на сьогодні є НАТО.

Останні події доводять, що виключно партнерські відносини з НАТО принципово не вирішують для України проблеми ефективного протистояння новітнім загрозам. Тому сьогодні і для української влади, і для українського суспільства питання приєднання України до системи колективної безпеки стоїть гостро, як ніколи раніше.

Саме в такому контексті слід розглядати внесення Верховною Радою України 6 червня цього року змін до законів України «Про основи внутрішньої та зовнішньої політики» та «Про основи національної безпеки України» в частині відновлення курсу на отримання повноцінного членства України в НАТО. Відтепер поглиблення співпраці України з НАТО з метою отримання членства в організації, а не просто «досягнення критеріїв», необхідних для цього, стає для нас одним із засадничих державних завдань.

Ми добре усвідомлюємо, що це рішення не означає набуття Україною членства в НАТО вже завтра. Приєднання до організації – це довгий шлях, і кожен крок потребуватиме від нас величезного напруження. Це стосується не просто реформ і не просто дипломатичних зусиль, головну роботу над помилками має зробити українське суспільство та його керівництво. Але частину аналогічної роботи мають зробити і деякі окремі держави – члени НАТО.

Ми працюємо над тим, щоб українські громадяни зрозуміли, що НАТО – це не просто «парасолька» безпеки. Це насамперед спільні цінності, солідарність і взаємодопомога. І прибічників такого розуміння і сприйняття стає дедалі більше. За результатами останніх соціологічних опитувань, більшість українців сьогодні свідомо підтримує вступ України до Альянсу. За таких умов будь-які намагання підштовхнути країну до вимушеного нейтралітету або до нав'язування статусу неприєднання чи нової «позаблоковості» як інструменту стабілізації нового безпекового середовища остаточно втрачають сенс.

Нині відносини між Україною та НАТО перебувають на найбільш високому рівні за всі роки після підписання Хартії про особливе партнерство. Активно розвивається двосторонній політичний діалог на всіх рівнях і в різних вимірах, у тому числі міжпарламентському, і сьогоднішнє зібрання є підтвердженням цього. Суспільство України дуже вдячне присутнім тут гостям Верховної Ради України, яким я хочу поаплодувати (*Оплески*).

Особливо плідним для нас є співробітництво між Міністерством оборони України та структурами НАТО з метою глибокого реформування Збройних Сил України із застосуванням стандартів НАТО. Саме за експертної підтримки НАТО в Україні здійснюється кардинальний перегляд концептуальних документів стратегічного та оборонного планування.

На Варшавському саміті НАТО було прийнято безпрецедентну програму заходів, спрямованих на допомогу Україні у розбудові оборонних інститутів та підготовку власних Збройних Сил. Схвалений Комплексний план допомоги містить близько 40 напрямів взаємодії між Україною та НАТО у 13 галузях.

Вже зараз в Україні ефективно реалізується декілька проектів, спрямованих на реформування сфери безпеки і оборони:

- подолання корупції в оборонних та безпекових інституціях;
- з професійної підготовки цивільного сектору безпеки і оборони (щорічний обсяг інвестицій – 300 тисяч євро);
- з реформування системи військової освіти;
- з перепідготовки та соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців, що дуже важливо для України.

Започатковані проекти у сфері кібербезпеки стали для нас новим полем битви проти російського агресора. Варто лише згадати масштабні кібератаки напередодні Дня Конституції України.

І друга площина. Важливо підкреслити, що Україна є не лише споживачем, а й, у силу своїх можливостей, завжди була контрибутором безпеки на Євroatлантичному просторі. Сьогодні вже згадували про українських військовослужбовців, які брали участь в операціях та місіях Альянсу.

Новим цікавим напрямом, на мою думку, є створення спільної Платформи з вивчення досвіду гібридної війни в Україні. Минулого року Україна спільно з НАТО вперше провела тематичне дослідження

щодо протидії гібридній війні, доповідь за підсумками якого була презентована на Варшавському саміті. Саме цей досвід України має стати предметом детального спільного вивчення фахівцями України та НАТО. Без практичного досвіду українських фахівців, які безпосередньо брали участь у реагуванні на нові типи загроз, не буде отримано адекватних та практичних для застосування висновків.

Ми пропонуємо ряд форматів для такої співпраці:

міжгалузеві дослідницькі проекти для теоретичного опрацювання досвіду України у протидії гібридній війні;

семінари для опрацювання досвіду України за окремими сферами гібридної війни та підготовки практичних рекомендацій;

навчання і тренінги як інструменти практичного вивчення досвіду України;

конференції для широкого обговорення та підвищення усвідомлення нових викликів та загроз національній та міжнародній безпеці.

Усе вищезазначене може бути об'єднано в рамках Платформи з вивчення досвіду гібридної війни.

Отже, партнерство між Україною і НАТО має довгу історію та широку перспективу. Переконали, здійснивши всі необхідні реформи, Україна таки стане членом НАТО, як це записано в декларації Бухарестського саміту НАТО 2008 року. Альтернативи цьому в сучасних умовах просто не існує. Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Володимире Павловичу.

Слово для виступу надається голові Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО Ірині Василівні Фріз (*Оплески*). Будь ласка.

ФРІЗ І.В., голова Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО, голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, партія «Блок Петра Порошенка»). Шановний пане Голово! Шановні панове президенти! Шановні колеги і друзі! Пані та панове! Від імені Постійної делегації Верховної Ради в Парламентській асамблеї НАТО щиро вітаю всіх присутніх у цій історичній для всіх українців залі, де 24 серпня 1991 року було відроджено державу Україна. Розумію, що

завершальний виступ на двогодинному, навіть урочистому, засіданні може бути непростим завданням для будь-якого промовця, тому буду стислою і конкретною, хоча взаємовідносини між Україною і НАТО налічують понад 20 років.

Міжпарламентське співробітництво нашої країни з Альянсом було започатковано практично відразу після утворення незалежної Української держави, про що вже сказав шановний пан президент Парламентської асамблеї НАТО. І вже 1992 року була утворена Постійна делегація Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО зі статусом асоційованого члена, першим головою якої був народний депутат Іван Заєць, сьогодні присутній у цій залі (*Оплески*).

Очевидно, що чи не найважливішим досягненням нашої двосторонньої міжпарламентської співпраці був, є і буде відкритий, плідний діалог, який завжди залишався на високому рівні, а також безпрецедентний рівень довіри, який сьогодні ми маємо у відносинах.

За роки співпраці українське суспільство пройшло шлях від пострадянського заперечення взагалі існування альянсу у своїй свідомості до безпрецедентного рівня підтримки, про що сьогодні вже неодноразово говорили, посилаючись на соціологічні дослідження останніх місяців. Така трансформація сталася завдяки тому, що весь цей час ми відчували симпатію, підтримку, щирі партнерську допомогу від наших друзів і колег із держав – членів Альянсу.

Парламентська асамблея НАТО була першою міжнародною організацією, яка не на словах, а на ділі застосувала санкції щодо Росії після агресії проти України, виключивши делегацію Російської Федерації зі своїх лав. Можу на власному, хоча й невеликому, досвіді зазначити, що жодних зазіхань на те, щоб повернути цю делегацію до складу поважної асамблеї, взагалі немає.

Для багатьох із нас залишилося в пам'яті те, про що нагадав пан спікер, – відвідування делегацією Парламентської асамблеї НАТО на чолі з тодішнім президентом Х'ю Бейлі вируючих барикад на Майдані. І сьогодні в цьому залі особливо хотілося б привітати членів тієї делегації: члена Бюро Парламентської асамблеї НАТО Метіна Лютфі Байдара (*Оплески*), нашого щирого друга Генерального секретаря Парламентської асамблеї НАТО Девіда Гоббса (*Оплески*), директора Комітету у цивільних справах безпеки Андрюса Авізюса (*Оплески*), а також радника з питань відносин з країнами Східної Європи, яка

в усьому допомагає українській делегації в Парламентській асамблеї НАТО, Світлану Светову (*Оплески*).

Ми будемо завжди вдячні членам Парламентської асамблеї НАТО за принципову позицію щодо засудження російської агресії проти України і за безумовну підтримку України щодо непорушності кордонів та відновлення нашої територіальної цілісності.

У парламентському вимірі взаємовідносин Україна – НАТО чільне місце посідає представництво України у міжпарламентській співпраці, з одного боку, через діяльність Постійної делегації в Парламентській асамблеї НАТО, а з другого – через візити делегацій асамблеї до України.

Особливо інтенсивною наша взаємодія стала за час роботи Верховної Ради України восьмого скликання. Достатньо сказати, що за останній рік пан Паоло Аллі, високоповажний президент Парламентської асамблеї НАТО, вже втретє відвідує нашу державу з офіційним візитом, вчетверте в Україні проходить форум Парламентської асамблеї НАТО, у тому числі другий семінар за Програмою Роуза – Рота. Хочемо сподіватися, що невдовзі ми будемо мати честь проводити сесію Парламентської асамблеї НАТО, щоб у черговий раз довести, що Україна є не лише надійним, а й послідовним партнером щодо євроатлантичної інтеграції.

Іншим важливим напрямом нашої співпраці з Парламентською асамблеєю є парламентський контроль за реалізацією курсу України на євроатлантичну інтеграцію. Як уже говорилося, з цією метою ще 2003 року було утворено Міжпарламентську раду Україна – НАТО як двосторонній моніторинговий орган. Останнє засідання цієї ради відбулося в квітні 2017 року в Києві. За результатами його роботи проведено оцінку виконання Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2016 рік, схвалені відповідні рекомендації. Сподіваємося, що й надалі роль цього органу зростатиме, ефективність його діяльності підвищуватиметься.

Окрім того, хочу наголосити на Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зовнішньополітичного курсу України», який був прийнятий 8 червня. Члени Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО можуть пишатися тим, що є співавторами ініціативи нашого спікера щодо прийняття на законодавчому рівні рішення про набуття Україною

членства в Організації Північноатлантичного договору. Це не лише вагоме рішення для України, це питання нашого буття. Насправді в ньому не лише відображається цивілізаційний вибір нашого народу, це питання пов'язує наше майбутнє з членством в Альянсі як міжнародній безпековій організації, яка дає нам можливість рухатися вперед і позбутися минулого, що нав'язувалося нам Російською Федерацією.

До того ж, на мою думку, це рішення може надати нового змісту, дати нове дихання рішенню, прийнятому на Бухарестському саміті НАТО 2008 року, щодо майбутнього членства України та Грузії в НАТО і розпочати втілення його в життя.

Шановні пані та панове! На завершення я хочу ще раз подякувати вам, насамперед іноземним гостям, за велику позитивну увагу до України, дієву підтримку в наших міжпарламентських форумах. У цьому ми вбачаємо запоруку того, що невдовзі українці разом з дружніми народами держав – членів НАТО стануть невід'ємною частиною спільного Євроатлантичного простору, оскільки вже сьогодні вони поділяють з ними спільні цінності і виборюють їх ціною свого життя. Дякую щиро (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Ірино. Я також хочу подякувати всій нашій Постійній делегації у Парламентській асамблеї НАТО. Немає жодних сумнівів у тому, що в цьому скликанні наша депутатська група діє особливо активно, але найголовніше – вона має підґрунтя і підтримку парламенту на шляху до євроатлантичної інтеграції.

У 2007 році я також був членом Постійної делегації Верховної Ради України у Парламентській асамблеї НАТО. І пригадую, як колишнє керівництво України всіма силами намагалося імітувати шлях до НАТО, а насправді одним із перших рішень після обрання Януковича Президентом стало ухвалення Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», яким виключався як напрям зовнішньої політики вступ України до НАТО. І минуло багато років, доки ми змогли в цьому залі за ініціативи Постійної делегації повернути в українське законодавство норму про те, що НАТО було і залишається для України ключовим напрямом. І на тому шляху це не мало важно. Ми дуже відчуваємо упродовж усіх трьох років підтримку наших партнерів з Парламентської асамблеї.

Сьогодні тут не раз згадували про буремні дні Майдану, про те, як дуже представницька делегація Парламентської асамблеї була з нами на Майдані. Я наголошував на тому, що їхня участь мала важливе, символічне значення для утвердження нашої правоти і для утвердження тих цінностей, за які стояв Майдан. Майдан, який продовжується і сьогодні. Бо відразу після того, як відбулися розстріли на Майдані, фактично, в той день, коли розстрілювали наших хлопців на Майдані Незалежності, на Інститутській, 20 лютого, розпочалася російська агресія в Криму. Мало хто знає, що указ про нагородження російських військових за захоплення Криму підписаний Путіним 20 лютого, тобто того дня, коли розстрілювали на Майдані хлопців, які не мали жодного досвіду, щоб протистояти озброєній воєнізованій машині. У той самий день Путін розпочав агресію проти України в Криму.

Я пригадую перші тижні, місяці, коли ми зіткнулися з проблематикою, про яку не могли навіть подумати чи уявити за кілька років до того. Коли почалися воєнні дії в Криму, а потім на сході України – в Донецькій і Луганській областях, я обіймав посаду Секретаря РНБО України. Ми збиралися стратегічною оперативною групою і думали, яку відповідь можна дати на ці виклики. Треба визнати: за кілька років правління Януковича, коли, як я вже зазначав, швидше імітувався шлях до НАТО, насправді планомірно знищувалася українська армія, планомірно знищувалися українські спецслужби. Більше того, цілий ряд українських спецслужб і підрозділів перебували під прямим впливом агентів російських спецслужб і з початком агресії організовано перейшли на бік противника.

Власне, в той період перед Україною постало ключове, найважливіше завдання – реформування сектору безпеки і оборони, це широкомасштабна реформа, яка передбачала багаторічну перспективу. І хоча перед нами стояли й дуже оперативні, тактичні завдання – зупинити ворога, не дати йому просунути в інші області України, – за допомогою радників з Північноатлантичного альянсу ми розпочали підготовку цих змін. І тепер ми можемо сказати, що крок, зроблений спільно всім керівництвом країни, вже дає свій результат.

Той шлях, на який ми стали у тісній співпраці з НАТО, з Парламентською асамблеєю НАТО, привів нас у сьогоднішній день, коли українська армія стає однією з найпотужніших армій у регіоні і, без

сумніву, найближчим часом стане однією з найпотужніших армій у Європі. І це не просто захист України, українська армія стає щитом захисту всього вільного світу, східним щитом для НАТО і для наших натовських союзників. Я переконаний, що на тому шляху Україна у співпраці з НАТО здобуде перемогу. Будь-які імперські задуми в цьому столітті не мали ніякої перспективи, бо вільний світ демонстрував, що в єдності ми готові зупинити будь-яку агресію і будь-яке насильство.

Шановні колеги! Я хочу подякувати всім за участь у цьому, без перебільшення, історичному урочистому засіданні з нагоди 20-річчя підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. Це важливий історичний етап, і я впевнений, що попереду у нас – наступні етапи плідної співпраці. Ми дуже сподіваємося і розраховуємо, що одна з наступних сесій Парламентської асамблеї НАТО відбудеться в Україні, у Києві, і ми будемо мати честь зустрічати тут наших гостей. Вірю, що одного дня ми зберемося в цьому залі для того, щоб разом відзначити вступ України до Північноатлантичного альянсу (*Оплески*).

Урочисте засідання, присвячене 20-й річниці підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору, оголошується закритим (*Оплески*).

(Лунає Державний Гімн України).

Запрошую всіх у дворик Верховної Ради України, де ми продовжимо розмову про майбутнє нашої співпраці. Дякую.